

	Verv	Oppmøte	Mobil	E-post
Konrad Kongshaug , 6531 Averøy	Fylkesleder	Møtt	90856350	konradkongshaug@hotmail.com
Odd Bjarne Bjørdal , 6156 Ørsta	Nestleder	Møtt	95928731	oddbjarne.bjordal@tussa.com
Petter Melchior , 6214 Norddal	Styremedlem	Møtt	92283477	petter.melchior@gmail.com
Hilde Kjersem Kolberg , 6433 Hustad	Styremedlem	Møtt	90832134	hildekjersem@gmail.com
Anna Håland Berget , 6300 Åndalsnes	Styremedlem	Møtt	91522107	bergetann@hotmail.com
Audun Skjervøy , 6210 Valldal	1. vara	Møtt	99579175	audun@storstova.no
Liv Borghild Hildre , 6391 Tresfjord	Bygdekvinnelaget	Møtt	45435306	livborghild@gmail.com
Tor Olav K. Hanset , 6364 Vistdal	Bygdeungdomslaget	Forfall	99560790	t_olav@hotmail.com
Til orientering:				
Ole Henrik Rindli , 6364 Vistdal	2. vara		91126438	peola@live.no
Kristine Blindheim , 6040 Vigra	3. vara		92419201	kristine.blindheim@gmail.com
Sekretariatet				
Arnar Lyche	org-sjef	Møtt	41418871	arnar.lyche@bondelaget.no
Arild Erlien	rådgiver	Møtt	99726399	arild.erlien@bondelaget.no
Atle Frantzen	rådgiver	Møtt til 13	90954787	atle.frantzen@bondelaget.no
Rose Bergslid	rådgiver		93003808	rose.bergslid@bondelaget.no

Protokoll fra styremøte Møre og Romsdal Bondelag torsdag 28. mai 2020 kl 10.30 – 15.00 på Felleskjøpet møterom i Molde

Faste saker for styret i Møre og Romsdal Bondelag:

1/2020 Godkjenning av sakliste

Vedtak: Innkalling og sakliste godkjent

2/2020 Godkjenning av protokoll fra telefonstyremøte 1. april 2020

VEDLEGG: Protokoll 1. april tidligere utsendt til godkjenning

Vedtak: Protokoll fra styremøte 1. april godkjent

3/2020 Medlemsutvikling og medlemsverving

Medlemstall pr 01/01-2020: 2.994

Endring hittil i 2020: - 92

Medlemstall pr. 20/05-2020: 2.902

Nyinnmeldte hittil i 2020: 27

Fra 1. januar 2020 gikk Halså Bondelag over til Trøndelag (62 medlemmer pr 31. des 2019) og Hornindal Bondelag gikk over til Møre og Romsdal (85 medlemmer pr 31. des 2019)

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse:	Besøksadresse:	Telefon:	Mobil:	E-postadresse
Fannestrandveien 63. 6415 Molde	Fannestrandveien 63. Molde (Felleskjøpet)	71 20 28 90	41 41 88 71	More.romsdal@bondelaget.no
Møre og Romsdal Bondelag	Org.nr.: 939678670	Bankkonto:	8101.05.12891	Internet:
Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 985063001 MVA			www.bondelaget.no/moreogromsdal

Medlemsutvikling
1.jan – 20. mai 2020
M&R Bondelag

	Antall pr. 01.01.2020	Antall pr. 20.05.2020	Utmeldte	Døde	Nye
15 Møre og Romsdal Bondelag					
8150201 Molde Bondelag	137	134	5	0	2
8151101 Vanylven Bondelag	75	72	3	0	0
8151105 Rovde Bondelag	23	23	0	0	0
8151501 Vestre Sunnmøre Bondelag	69	66	4	1	1
8151901 Volda Og Dalsfjord Bondelag	55	54	2	0	1
8151903 Austefjord og Bjørke Bondelag	63	63	1	0	1
8151904 Hornindal Bondelag	85	83	2	1	0
8152001 Ørsta Bondelag	90	87	3	0	0
8152005 Hjørundfjord Bondelag	56	54	2	0	0
8152301 Ørskog Bondelag	38	36	2	0	0
8152401 Eidsdal og Norddal Bondelag	45	44	2	1	1
8152402 Indre Storfjord Bondelag	75	75	1	0	1
8152501 Stranda Bondelag	57	54	3	0	0
8152502 Sunnlyven Bondelag	64	63	2	0	1
8152504 Liabygda Bondelag	16	15	1	0	0
8152801 Sykkylven Bondelag	91	87	6	0	2
8152901 Skodje Bondelag	55	50	6	0	1
8153201 Giske Bondelag	59	57	3	0	1
8153401 Hildre Og Vatne Bondelag	37	34	4	0	1
8153406 Ytre Haram Bondelag	43	42	2	0	1
8153501 Vestnes Bondelag	112	111	2	0	1
8153907 Rauma Bondelag	161	154	8	0	1
8154301 Nesset Bondelag	72	65	8	0	1
8154501 Midsund Bondelag	24	22	2	0	0
8154601 Harøy og Fjørtoft Bondelag	19	18	1	0	0
8154701 Gossen Bondelag	50	47	3	1	0
8154801 Hustadvika Bondelag	200	196	6	1	2
8154802 Hustad Bondelag	84	77	7	0	0
8155403 Averøy Bondelag	130	130	2	1	2
8155601 Frei Bondelag	23	23	0	0	0
8155701 Gjemnes Bondelag	144	143	2	1	1
8156001 Straumsnes og Tingvoll Bondelag	164	159	6	0	1
8156301 Sunndal Bondelag	153	149	5	1	1
8156601 Surnadal Bondelag	209	204	7	2	2
8156602 Todalen Bondelag	42	42	0	0	0
8156901 Aure Bondelag	116	112	5	0	1
8157301 Smøla Bondelag	54	53	1	0	0
8159901 Direkte Medlem Av Fylkeslaget	4	4	0	0	0
Totalt	2 994	2 902	119	10	27

31. mars: Partnerskap landbruk Møre og Romsdal, Skype. Konrad Kongshaug, Arnar Lyche

Korona og restriksjonane som følgjer har dramatiske verknader for heile samfunnet, også for landbruket og matforsyninga. Fylkeskommunen arbeider med å få oversikt og å kunne bruke ressursar og virkemiddel slik at vi kjem oss ut av krisa med næring, arbeidsplassar og viktige funksjonar i behald.

Tema:

1. Kva verknad har situasjonen for landbruksnæring og matproduksjon i Møre og Romsdal no og framover?
2. Kva konkrete problemstillingar treng vi å finne løysingar på, nasjonalt, regionalt og lokalt?
3. Korleis kan vi bruke våre regionale virkemiddel best mogleg?

2. april: Nettmøte mellom Bondelaget og Høyres stortingspolitikere.

Fra M&R Bondelag: Fylkesleder Konrad Kongshaug, grønttalsperson/1.vara Audun Skjervøy og organisasjonssjef Arnar Lyche.

Fra Høyre deltok Helge Orten (leder Samferdselskomiteen), Marianne Synnes Emblemsvåg (Landbruksnettverket i Høyre), Guro Angell Gimse (Landbrukspolitisk talsperson), Anders Riise (gruppeleder fylkestinget) og Odd Harald Karlsen (fylkessekretær Høyre).

Tema for møtet var koronakrisen og konsekvenser for landbruket

Marianne Synnes Emblemsvåg innledet kort om situasjonen og ønsker om innspill.

Audun Skjervøy orienterte om fem viktige tema nå for grøntproduksjonene.

3.april: Representantskapsmøte Norges Bondelag. Skype. Konrad Kongshaug, Arnar Lyche

14. april: Møte arbeidsutvalget i Midtnorsk Landbruksråd. Skype. Hilde Kjersem Kolberg Prosjekt MNL, Årsmøte 2020, Politikerfrokost, Møte med NHO Trøndelag/Møre og Romsdal, Landbruksrådets rolle i Agrisjå 28. - 30. august, Møteplan.

30. april: Konstituerende møte i rovviltnemnda. Skype. Atle Frantzen

13. mars vart det kjent at Klima- og miljødepartementet (KMD) har oppnemnt representantar til rovviltnemnda. Frå Møre og Romsdal er Kristin Sørheim (Sp), Tingvoll, oppnemnt som representant, med Frank Sve (Frp), Stranda, som vara.

Medlemmer i nemnda

- Per Olav Hopsø: Ap, Melhus, tidl. vara nemnda. NY
- Kari Anita Furunes: Sp, Meråker, frå sauebruk, fysioterapeut, tidl.ordfører, landsstyret USS, med i konsultasjonsordninga. NY
- Pål Sæther Eiden: H, Trøndelag, lite erfaring rovvilt. NY
- Kristin Sørheim: Sp, Tingvoll, veterinær/forskar, tidl ordfører, m.v. NY
- Mathias Jåma: Sametinget, Snåsa.
- Majbrit Renander: Sametinget, Nerskogen, Rennebu (Trollheimen).

Ny leiar i nemnda: Kari Anita Furunes

Repr i Sekretariatsgruppa frå FMMR: Astri Buset, miljøavd., Marianne Aas Halse, landbr.avd., Andreas Granli, miljøavd: Oppfølging saker i nemnda., Bjarne Otnes, miljøavd: Erstatningssaker, kvoter, skadefelling.

Aktuelle tema framover: Dokumentasjon av tap, stort lammetap. Det blir planlagt opplæring av nemnda i mai.

13. mai: Tlf møte om fagmøte/seminar på Dyregoddagane. Arnar Lyche

Brit-Kari Hauger i Nortura har tatt initiativ til felles fagmøte på Dyregod fredag 4. september. Tillegg til Bondelaget er også Tine og Felleskjøpet med. Tema er økt norskandel i fôret i mjølk- og kjøttproduksjonen.

13. mai: Telefonmøte i Norges Bondelag med fylkesleiderne om jordbruksoppgjøret.

Konrad Kongshaug, Arnar Lyche

25. mai: Møte arbeidsutvalget i Midtnorsk Landbruksråd. Skype. Hilde Kjersem Kolberg Planlegging av årsmøtet 2020, planlegging av politikerfrokoster i Trondheim og Ålesund, Agrisjå, orientering om Grønn Forskning, Møteplan sommer høst 2020 (årshjul)

På styremøtet orienterte Hilde om arbeidet i landbruksrådet:

Formålet: Landbruksrådet er et samarbeidsforum for landbrukets organisasjoner og skal bidra til å fremme landbrukets felles interesser i regionen. Landbruksrådet skal være en arena for læring, nettverksbygging og koordinering for tillitsvalgte og ansatte på regionalt nivå, bidra til en koordinert samfunnskontakt i regionen og delta i utvikling av regional grønn næring og bruk av regionale virkemidler.

Regionalt råd under Norsk Landbrukssamvirke. Leder er Jørn Magne Vaag frå Snåsa/Tine. Nestleder Hilde Kjersem Kolberg, Møre og Romsdal/Bondelaget.

Arbeider med informasjon og opplæring av politikere. Årets matfestivaler i Trondheim og Ålesund avlyst, også på Agrisjå var planlagt stand.

Grønn Forskning – finansiert med prosjekt i mange år. Nå inne i siste året, arbeider nå med hvordan få dette til varig organisasjon. Forskning viktig, da bra at landbruksrådet har hånd om dette slik at det ikke går ut av regionen og næringa.

26. mai: Møte i skuleutvalet ved Gjermundnes vgs. Teamsmøte. Anne Katrine Jensen

Skriftelig referat fra møtet er sendt fylkestyret på e-post.

Nokre av sakene (fleire av desse har også Møre og Romsdal Bondelag arbeid med siste året):**Fylkestingsvedtak T 90/19 – Økonomiplan**

Vedtak: Skuleutvalet ved Gjermundnes vgs meiner det snarast må gjerast vedtak i fylkestinget om finansiering av ny mjølkeproduksjonsfjøs ved Gjermundnes vgs. Alt i 2024 vil mjølkeproduksjonen ved Gjermundnes vgs vere i strid med gjeldande forskrifter på grunn av bygningsmessige forhold. Det vert vist til: **Forskrift om hold av storfe** - § 32.Overgangsordninger.

- krav om mosjon utanom beitesesongen trer i kraft 1. januar 2024
- krav om kalvingsbinge trer i kraft 1. januar 2024 for båsfjøs
- kravet om lausdrift trer i kraft 1. januar 2034

Det er forventningar i næringa og elevane forventar at opplæringa i landbruksfag i Møre og Romsdal er i samsvar med lovverket og med dagens teknologi. Vedtak om bygging av ny driftsbygning må gjerast slik at fjøsen står ferdig seinast 01.01.2024.

Prosjekt framtidretta landbruksutdanning i Møre og Romsdal

Vedtak i fylkestinget sak T-86/19 Omstilling 2020 – var det med eit punkt om utgreiing av framtidig landbruksutdanning. Fylkestinget ynskte å få gjennomført ei utgreiing om kva som kan gjerast for å sikre eit framtidretta vidaregåande utdanningstilbod for landbruksnæringa i fylket. Rapporten skulle være ferdig i løpet av april 2020. Dette arbeidet har ikkje komme i gang, og leiar i skuleutvalet Anne Katrine Jensen har hatt møte med kompetanse- og næringsdirektør Erik Brekken om dette. Rektor har fått tilbakemelding frå Brekken om at tilsvarande utgreiing vart gjort i utviklingsplan for Gjermundnes vgs vedteken i fylkestinget i sak T-72/13 og sak T-71/17.

Kompetanse- og næringsdirektøren legg difor ikkje opp til enno ei utgreiing no.

Vedtak: Skuleutvalet er glade for signala frå kompetanse- og næringsdirektør Erik Brekken om at vedteken utviklingsplan for Gjermundnes vgs er gjeldande for korleis utviklinga av landbruksopplæringa i fylket skal vere.

Særskilte investeringsprosjekt i samband med Corona pandemi

Vedtak: Skuleutvalet meiner det må gjerast vedtak som gjer det mogleg å komme i gang med heit naudsynte investeringar ved Gjermundnes vgs. For storfe fjøsen er det vedteke forskrift som gjer at det utan at det vert gjort investeringar vil husdyrhaldet ved skulen alt i 2024 bli utført i strid med gjeldande regelverk. Det som må prioriterast er: 1) Nytt storfe fjøs (fylkestingsvedtak T90/19), 2) Ombygging Internat (fylkestingsvedtak T90/19), 3) Ny stall (fylkestingsvedtak T71/17) og 4) Nytt gartneri (fylkestingsvedtak T71/17)

26 mai: Møte i rovviltnemnda via Skype. Atle Frantzen deltok som observatør

Kvotefor lisensfelling av jerv

- Gjeld for lisensfellingsperioden 10.9.-15.2.
- Bestandsmålet for Region 6 er 10 ynglingar, fordelt på 7 i Trøndelag og 3 i MR.
- Status pr i dag er at det er registrert 13 ynglingar, fordelt på 8 i Trøndelag og 5 i MR (2 i Molde, 3 i Surnadal). Det er forventet fleire registrerte ynglingar.
- Nemnda auka administrasjonens forslag. Vedtatt kvote:
 - Totalkvote: 32 dyr.
 - Startkvote 26 dyr, reservekvote 6 dyr.
 - 13 tisper i startkvota.
 - Tildeling MR: Kvotefor på 7 dyr, fordelt med 2 dyr innafor forvaltningsområdet for jerv og 5 dyr innafor prioritert beiteområde.

(Detaljer i vedtaket vil gå fram av protokollen frå møtet.)

Frå MR møtte Kristin Sørheim. Møtet var prega av at det var ny nemnd og delvis ny administrasjon.

Det var stor fokus på bjørn og jerv og fleire klart uttrykte ønske om å redusere bestanden ned på bestandsmålet.

Kommentert i styret:

Logg Rovvilt – beitedyr april og mai var ettersendt og utdelt på styremøtet.

Atle Frantzen orienterte på styremøtet.

Har kommet innspill fra et medlem om at det bør være større trykk fra Bondelaget på rovdyrproblematikken. Sauenæringa i flere deler av fylket er under sterkt press. Hiuttak på jerv tatt ut i tilknytning til Trollheimen, men vi vet lite om hva som har skjedd i Reinheimenområdet. Bruker SNO mer tid på uttak av jerv i områder som er lett tilgjengelig enn vanskelig tilgjengelige områder?

Kommentert at rovdyr tar stor plass i Bondelagssystemet. Men kanskje mest fokus på ulv og bjørn og at vi kanskje ikke er flinke nok med å kommunisere utad at det også arbeides mye med jerveproblematikken. Jerv er et like stort problem i mange husdyrområder som ulv og bjørn.

5/2020 Representasjon, invitasjon og planlegging av nye møter og arrangement

Dato/Månad	Tiltak/Arrangement	Stad	Deltakarar/Ansvarlege
10. og 11. juni	Årsmøte Norges Bondelag UTSATT	Lillehammer	
25. juni	Lederkonferanse Norges Bondelag	Gardermoen	Fylkesleder. Org.-sjef
20.-22. august	Den Norske Matfestivalen AVLYST	Ålesund	
23. august	Open Gard DIGITALT – BONDE-TV		
2.-3. september	Sekretariatskonferanse Norges Bondelag	Oslo	Heile fylkeskontoret
4.-6. september	Dyregod Batnfjordsøra ALT. OPPLEGG	Gjemnes	
23. september	Fylkesstyremøte		Styret
Sept-Okt (lørdag)	Temadag Eigarskifte UTSATT FRA MARS	Alexandra Molde	
Innan 31. okt	Årsmøter i lokallaga		Medlemmene/lokallaga
13.-14. november	Leiarmøte M&R Bondelag		Lokallagsstyra og fylkeslag
20. november	Søknad Aktivt Lokallagsmidlar		Lokallaga
23.-25. november	Skattekurs	Alexandra Molde	Samarb. rekneskapskontor
8.-9. desember	Fylkesstyremøte		Styret
2021: Januar	Fylkesstyremøte		Styret
Jan	Frist for lokallaga forslag til valnemnda		
jan / feb.	Møter i valnemnda		
ca. 1. feb	Lokallaga frist sende inn saker til årsmøtet		
Feb	Fylkesstyremøte (årsmeld/rekneskap)		Styret
Feb	Lokallaga frist uttale jordbruksavtala		
1. mars	Kontingentforfall		
Mars	Fylkesstyremøte (handsame jordbr.avtala)		Styret og samvirkerepr
5. mars	Næringskonferanse	Alexandra Molde	Landbruksinteresserte
5.-6. mars	Årsmøte M&R Bondelag	Alexandra Molde	Lokallaga, fylkeslaget

25. juni: Lederkonferanse Norges Bondelag. Gardermoen. Konrad Kongshaug Arnar Lyche
Følgende temaer blir drøftet: Veien videre etter jordbruksforhandlingene. Ny kunnskap fra budsjettnemnda. Landbrukets håndtering av koronasituasjonen. Klimakur 2030
Til lederkonferansen inviteres medlemmer av Norges Bondelags representantskap, lederne av faste utvalg, ansatte ledere i landbrukssamvirkets bedrifter og Norges Bondelags organisasjonssjefer og administrasjonen.

Datoer for styremøter og aktiviteter høsten 2020:

Under normale omstendigheter skulle fylkesstyret nå ha fastsatt datoer i arbeidsplan for fylkeslaget knyttet til tiltak og aktiviteter høsten 2020, bl.a. styremøtene og ledermøtet i høst.

Fastsettelse av styremøtedatoer må ta hensyn til møter og aktiviteter i Norges Bondelag, bl.a. om og når det skal holdes årsmøte i Norges Bondelag til høsten. Vi må ha styremøte og møte med årsmøteutsendinger ca 1 uke før NB-årsmøtet, hvis det blir holdt årsmøte til høsten.

Det er antydnet at NB-årsmøtet kan bli holdt i uke 40 (28. september – 2. oktober)

Vi må ta utgangspunkt i at det vil være mulig å gjennomføre fysiske årsmøter i lokallagene, og at vi kan holde ledermøte i november. Årsmøtene i lokale Bondelag skal holdes i perioden 1.-31. oktober (Erfaringsmessig blir de fleste årsmøter holdt de to siste ukene i oktober).

Høstferie er i uke 41. (5. - 9. oktober)

Det kan være aktuelt at M&R Bondelag blir invitert på gjensitt til Østfold Bondelag i høst.

Det er vanlig praksis at vi holder styremøte i månedsskiftet august/september, månedsskiftet september/oktober før årsmøterunden, og to-dagers styremøte i desember, gjerne med utferd.

Styret fastsette disse datoer, men med forbehold om endringer:

- **Styremøte uke 39 – onsdag 23. september** (dato avhengig om når blir NB-årsmøte)
- **Ledermøte fredag 13. og lørdag 14. november** Sted: fastsettes senere
- **Styremøte uke 50 - tirsdag 8. og onsdag 9. desember** (to-dagers styremøte)

10. og 11. juni: Årsmøtet i Norges Bondelag er utsatt

På grunn av Koronaviruset og de begrensninger som settes på grunn av det, har styret i Norges Bondelag vedtatt å utsette representantskapsmøtet og årsmøtet 9.-11. juni. Så snart situasjonen tilsier det, vil det bli vurdert et nytt tidspunkt for gjennomføring av årsmøtet i 2020. Utsettelsen betyr at nåværende styret sitter i sine posisjoner inntil årsmøtet er avholdt og nytt styre er valgt.

23. august: En annerledes Åpen Gård

Åpen Gård er Bondelagets største publikumsarrangement. I år blir Åpen Gård annerledes enn det en er vant til på grunn av koronasituasjonen. Norges Bondelag vil søndag 23. august lage en digital utgave av Åpen Gård med både livesending og forhåndsproduserte innslag. Håpet er at bønder og lokallag har lyst til å bli med og lage innslag fra sin gård, og at mange vil følge med gjennom dagen.

Når det gjelder fysiske arrangementer vil Bondelaget følge myndighetenes retningslinjer, og det blir opp til det enkelte lokallag å vurdere hvorvidt det er mulig og ønskelig å gjennomføre Åpen Gård som fysisk arrangement i år. Dette vil blant annet være avhengig av mulighetene for å ivareta smitteverntiltak, forventet antall besøkende, kapasiteten i lokallaget, lokal smittesituasjon etc. Norges Bondelag vil avvende situasjonen fram til 15. juni før de gir et endelig råd om gjennomføring av fysiske arrangementer, og påmeldingsfristen er også forlenget fram til 15. juni.

September/oktober: Temadag Eigarskifte

Avlyst 28. mars p.g.a. koronasituasjonen. Pr 20. mars var det 43 påmeldte til Temadag Eigarskifte på Hotell Alexandra, Molde. Bondelagets samarbeidsadvokat Ole H. Rødstøl står for det faglige innholdet.

Dersom koronasituasjonen tiltaler det, blir ny temadag holdt en lørdag i september/oktober, men det blir ikke fastsett ny dato for dette før tidligst i begynnelsen/midten av august.

5.-6. februar 2021: Samling for unge bønder

Med alle mulege forbehold om utviklinga av coronasituasjonen og verknader av dette er et foreløpige forslag for Samling for unge bønder i 2021 lagt til Herøy/Ulstein/Hareid fredag 5. og lørdag 6. februar 2021.

Overnatting: Christineborg Gjestehus, Runde, Herøy.

Dette vil føye seg inn i mønsteret etter at vi var på Ytre Nordmøre i fjor og i Ytre Romsdal i år.

6/2020 Andre saker

6.1. Saker fra Bygdekvinnelaget

Fylkesårsmøtet 28.-29. mars i Ålesund ble korona-avlyst

6. mai holdt årsmøte på Skype i Møre og Romsdal Bygdekvinnelag.

Gunvor Dyvik Frisvold, Rauma, valgt til ny fylkesleder etter Monica Frisvold Vågan.

Årsmøtet i Bygdekvinnelaget sentralt holdes via skype 20. juni

Kalendersalget ga positivt resultat, fortsette med kalender også i år.

6.2. Saker fra Bygdeungdomslaget

6.3. Hjemmekontor for fylkeslagets ansatte

P.g.a. kontorsituasjonen og helsemyndighetenes anbefaling om at alle som har mulighet benytter hjemmekontor, har Norges Bondelag fulgt disse rådene. Ansatte i Møre og Romsdal Bondelag benyttet hjemmekontor i åtte uker, fra 16. mars til 11. mai.

6.4. Høring Klimakur 2030

Høringsuttale fra Møre og Romsdal Bondelag var utarbeidet av fylkeskontoret. Fylkesstyret kom med merknader og godkjenning av uttalen etter en e-postrunde.

M&R Bondelag sendte følgende uttale til Klimakur 2030 til Miljødirektoratet 30. april:

Høringsuttalelse – Klimakur 2030

Vi har valgt å konsentrere oss om kapittelet om jordbruk og her har vi valgt å kommentere om kosthold. I Klimakur 2030 fremmes overgangen fra rødt kjøtt til plantebasert kost og fisk som det klimatiltaket med størst reduksjonspotensiale fra landbruket. Det anslås 30 prosent redusert forbruk av rødt kjøtt.

Konklusjon:

Landbrukspolitikken har fire overordna mål: matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lave utslipp av klimagasser. Hvordan bør norsk landbruk og kjøttproduksjon innrettes for at man i størst mulig grad når målene for landbruket og møter forbrukerens forventninger?

- Det nasjonale klimaregnskapet bygger på mangelfull statistikk, og det trengs nye og bedre beregningsmetoder. Dagens beregningsmodeller for utslipp av klimagasser må videreutvikles og flere faktorer må inkluderes i beregningene. Desto flere faktorer en tar med og vektet mest mulig riktig i forhold til hverandre, desto mer komplett blir bildet og beslutningsgrunnlaget for klimapolitikken.
- Vi må tenke kretsløp. Global oppvarming skyldes **ubalanse i karbonets og nitrogenets kretsløp**. Utnyttelsesgraden av karbon og nitrogen i produksjonen er helt avgjørende for klimabelastningen. Effekten ulike driftsmåter har på utnyttelse av tilført nitrogen, karbonbinding i jord, og utslipp ved dyrking av fôr som importeres fanges i liten grad opp i dagens beregninger.

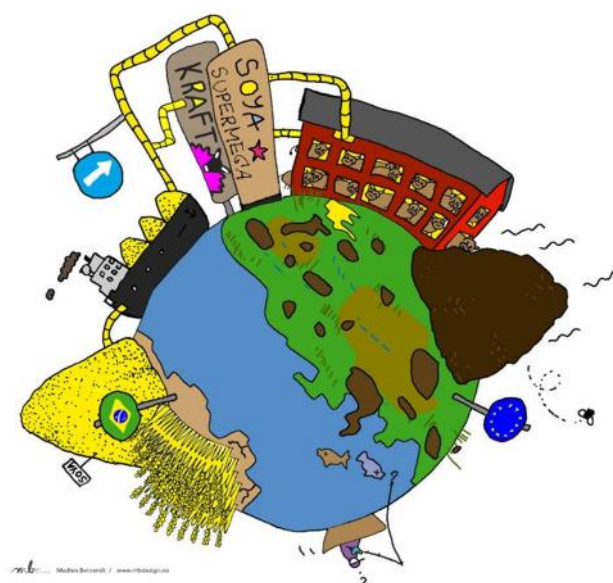
I Klimakur 2030 fremmes overgangen fra rødt kjøtt til plantebasert kost og fisk som det klimatiltaket med størst reduksjonspotensiale fra landbruket. Det anslås 30 prosent redusert forbruk av rødt kjøtt og som en konsekvens av dette, nedgang i opprettholdelsen av biologisk mangfold og et helhetlig kulturlandskap. Det er sannsynlig at produksjonen på mindre og mer vanskeligstilte gårder er det som først reduseres. Ensiddig søkelys på redusert kjøttproduksjon uavhengig av produksjonsmåten blir feil og svært uheldig for Norges evne til å opprettholde produksjonsgrunnlaget vårt. Det må derfor fokuseres på hvordan vi skal produsere det kjøttet vi spiser.

Norsk husdyrproduksjon beveger seg langs en glideskala fra de helt ekstensive produksjoner i stor grad basert på gårdens egne ressurser til de mest intensive produksjoner basert kun på innkjøpt fôr. Landbruket effektiviseres stadig og andelen kraftfôr øker på bekostning av grovfôr og beite, og her i Møre og Romsdal ser vi tydelig at dette gir noen klare utfordringer. Spesielt med tanke på stell av jord, drenering, håndtering av husdyrgjødsel, avlinger og beiting. Med 50 – 80 prosent leiejord, usikre/kortsiktige leiekontrakter og lange transportavstander blir mange bønder daglig nødt til å gjøre kompromiss som avviker fra det de vet er optimalt for drifta.

Figur 1: Landbruket beveger seg langs en glideskala fra ekstensivt til intensivt. Spørsmålet vi bør stille oss er: Hvordan innretter vi alle produksjonene slik at de blir mest bærekraftig – totalt sett.

Videre ser vi at melkeproduksjonen sentraliseres til de beste områdene av fylket. Dette skjer på bekostning av andre områder som dermed tappes for melkekyr. Store arealer gror igjen samtidig som produksjonen økes i satsingsområdene basert på innkjøpt kraftfôr. Evnen til å øke norsk matproduksjon basert på norske ressurser svekkes når en stadig større del av dyrkamarka og beiteressursene våre forringes og gror igjen. Denne utviklinga ser vi lokalt, regionalt, nasjonalt og ikke minst globalt. Kretsløp brytes. Koblinga mellom dyr og areal svekkes. Vi beveger oss fra ressursutnytting til ressurstapping. Vi mener et klimavennlig og bærekraftig landbruk innebærer blant annet god sirkulering av næringsstoff og bruk av lokale ressurser.

Figur 2: Fôr transporteres over lange avstander til områder med høy dyretetthet. Husdyrgjødsel transporteres ikke tilbake. Dette fører til et kostbart underskudd av næringsstoff et sted og et forurensende overskudd et annet sted. Illustrasjon: Madlen Behrendt

Klimadebatten preges av et veldig stort fokus på metan. Dette på grunn av at metan har stor klimaeffekt på kort sikt, men brytes raskt ned. Redusert konsentrasjon av metan i atmosfæren vil dermed kunne kjøle ned atmosfæren. Den store økningen som har vært i metan i atmosfæren de siste

årene er foruroligende. Vi er dermed enig i at det er viktig med fokus på metan. Den store økningen ser imidlertid ikke ut til å komme fra jordbruket, men fra økt produksjon og bruk av fossile kilder samt andre ikke kartlagte kilder. <https://cicero.oslo.no/no/posts/klima/mysteriet-metan>. Dersom dette fører til redusert utnytting av grasarealer og beiter i ute i distriktene vil det ta norsk landbruk i en lite bærekraftig retning.

Dagens beregningsmodeller for utslipp av klimagasser fra landbruket er mangelfulle og gjenspeiler i for liten grad virkeligheten. Noen faktorer lar seg lett måle, mens andre er krevende eller umulig å tallfeste. Det å skulle forstå naturens komplekse sammenhenger ved kun å analysere enkeltdele, er umulig. Modeller må sees i sammenheng med virkeligheten de skal beskrive. Derfor er det viktig at forskerne i langt større grad arbeider på gardsnivå, og ikke bare med modeller. Metan har stor plass i klimamodellen, og derfor vil intensivt og kraftfôrbasert husdyrhold med lite utslipp av metan premieres. Dette gjør kylling, svin og oppdrettslaks til klimavinnere på bekostning av drøvtyggere. I 2019 hadde vi rekordstor økning i forbruket av kylling på 10 prosent, samtidig sank forbruket av sau og lam med 11 prosent. Nordmenn spiser fire ganger så mye kyllingkjøtt som kjøtt fra sau og lam. Det trengs svært mange gjennomsnittlige sauebønder (om lag 150) for å produsere like mye kjøtt som en kyllingprodusent. Dette er i realiteten en permittering av norske bønder, grasareal og beiteressurser.

At beregningsmodeller gjør sau og lam - som er i utmarka halve året - til en av landbrukets største klimasyndere er uforståelig. Like uforståelig er det at innendørs og intensivt oppfôring av okser med store kraftfôrmengder gir større klimagevinst enn beitedrift. Det er også underlig at bruk av importert soya i kraftfôrblandingene slår positivt ut i det nasjonale klimaregnskapet, sammenlignet med bruk av norsk korn. For å kunne ha en kjøttproduksjon basert på våre grasareal og beiteressurser er det viktig at mesteparten av fôret er nettopp eng og beite. Lavere kraftfôrimport vil føre til lavere produksjon og lavere inntekt for bonden om det ikke kompenseres. Til gjengjeld vil jordbruket kunne oppfattes som mer bærekraftig av samfunnet.

Vi må tenke kretsløp i alt vi gjør. Forurensning er næringsstoffer på avveier. I dag blir mye fôr importert uten at vi fører næringsstoff tilbake. Samtidig tilføres det mye mineralgjødsel på norske husdyrgårder noe som gir store næringsstoffoverskudd. Likeså skjer det opphoping av næringsstoffer der store mengder husdyr samles på begrenset areal, men klimaeffekten av dette er også ukjent. Det er kjent at ensidig åkerdrift år etter år medfører redusert karboninnhold i jorda, mens flerårig grasproduksjon og beitedrift har motsatt effekt. Dette er heller ikke hensyntatt. Et eksempel: Reichert og Reichard gjennomførte et estimat i 2011 og anslo at soyaproduksjon i Argentina, Brasil og Paraguay var ansvarlig for utslipp av over 420 millioner tonn CO₂ – ekvivalenter årlig i perioden 2000 til 2009.

Kommentert i styret:

Arnar Lyche orienterte: Norges Bondelag støtter seg på forskerne på Ås, mens M&R Bondelag skeptisk til forskernes råd. Forskerne påpeker at billigste tiltaket er å kutte ut rødt kjøtt.

Bondelagets klimapolitikk: Distriktene og grasområdene blir straffet. Vi må bruke ressursene der de er, men ser store kjøttfjøs kommer opp i beste kornområdene.

Hva gjør vi slik at andre skjønner det? Både overfor Norges Bondelag og folk flest?

Fagseminar? Medieoppslag?

Få fram objektive stemmer utenfor næringa. Vi må skaffe oss drahjelp som kan være motvekt til det som står i Klimakur.

Hvorfor skal norsk landbruk redusere kjøttproduksjonen, hvorfor kan vi ikke redusere importen?

Korona avdekket at levemønsteret vårt har endret seg, og med det har klimautslippene gått ned.

Tida jobber for vårt standpunkt, vi må fortsette å framskaffe mer kunnskapsgrunnlag om kjøttproduksjon. Lage en kunnskapsbase over forskere som sier «det vi mener».

Fylkestyret oppnevnte et klimautvalg. Fra styret Audun Skjervøy og Hilde Kjersem Kolberg.

Fra kontoret Arnar Lyche og Rose Bergslid. Utvalget lager en arbeidsplan på saker som kan og bør gjøres.

6.5. Strategiplan for Stikk UT

Organisasjonssjef i Møre og Romsdal Bondelag, Arnar Lyche, har i januar og februar deltatt i arbeidsgruppemøter for utarbeidelse av strategiplan for Stikk UT. Gruppen har bestått av representanter fra grunneiere, kommunene, Sunnmøre Friluftsråd, og styret og ansatte i Friluftsrådet Nordmøre og Romsdal

Etter e-post godkjenning i fylkesstyret sendte Møre og Romsdal Bondelag følgende innspill 31. mars:

Strategi for Stikk Ut! 2020 til 2025

Tiltak: Direkte kommunikasjon mellom Møre og Romsdal Bondelag og FNR

Bondelaget representerer grunneierne og det aktive landbruket i strategiplanarbeidet for Stikk Ut! Møre og Romsdal Bondelag har om lag 2900 medlemmer fordelt på 37 lokallag og representerer en stor andel av grunneierne som driver aktiv gårdsdrift. Det er også mange medlemmer blant grunneierne som har sluttet med landbruk. Selv om aktiviteten ute i lokallagene varierer, er alle i drift. Det skjer stadig endringer i styrene i lokallagene, men fylkeskontoret i Møre og Romsdal Bondelag har til enhver tid oppdatert liste over lokallagslederne med telefonnummer og e-postadresser.

Stikk Ut! har blitt en stor suksess. I 2019 ble det notert 490 210 registreringer og 23 020 deltagere i Møre og Romsdal og det var 398 tilrettelagte turmål. Møre og Romsdal Bondelag synes det er svært positivt at de fine turmulighetene i våre bygder blir gjort kjent og tatt i bruk. Det gir gode opplevelser og mange positive ringvirkninger. Vi ønsker å bidra til at konseptet Stikk Ut! forsetter den gode trenden.

For å unngå grunneierkonflikter, er det viktig at alle parter er involvert i planleggingen og hensyntatt når turmål blir tilrettelagt og folk strømmer til. Tilfeldig parkering av biler, turfolk som stresser beitedyr, grunder som ikke lukkes er eksempler på situasjoner som må forebygges i planleggingsfasen. Samtidig er det å lede strømmen av turfolk etter faste traseer i terrenget konfliktdempende. Da er det mulig å styre unna mulige konfliktområder.

Det er Stikk Ut! -grupper i hver medlemskommune som velger ut årets turmål i sin kommune.

Vi foreslår at lokalt Bondelag inkluderes i dette arbeidet. Enten ved å være representert i kommunens Stikk Ut!-gruppe eller at lokalt Bondelag får turforslagene til «høring» før endelige valg blir gjort. Innledningsvis i årlig planlegging av nye Stikk Ut!-turer, innhenter de som administrerer Stikk Ut! oppdatert liste over lokale Bondelag med styreleder og kontaktinformasjon hos Møre og Romsdal Bondelag, og videreformidler til kommunenes Stikk Ut!-grupper.

SAK 19/2020: Jordbruksforhandlingene**Vedtak:**

Styret i Møre og Romsdal Bondelag er skuffet over utfallet av jordbruksforhandlingene. Norges Bondelag burde vært tøffere med staten og ha kjørt hardere på budsjettmidler i oppgjøret, samt prioritert stimulering av grasbasert, distriktsretta husdyrproduksjon høyere. Fylkesstyret er bekymret for utviklinga og rekrutteringa til distriktsjordbruket. Oppgjøret gir en reell nedgang for de fleste. Det er viktig framover å ha fokus på mulighetene og styrke inntektene for produksjonene i Møre og Romsdal. Fylkesstyret mener forhandlingene misbrukte sjansene for dette i år.

Saksutredning:

På styremøte 1. april drøftet fylkesstyret jordbruksforhandlingene og fullmakt til forhandlingsutvalget. Det forelå orientering og forslag til vedtak fra styret i Norges Bondelag om organisasjonsmessig behandling av jordbruksoppgjøret 2020 i koronakrisa.

Fylkesstyret i Møre og Romsdal Bondelag gjorde 1. april slikt vedtak: *Med bakgrunn i styrets drøftinger følger fylkesleder opp med andre fylkesledere som deltar i representantskapet med sikte på å komme fram til formuleringer om å ikke gi uforbeholden fullmakt og at en beholder ordningene vi har i år.*

På grunn av koronasituasjonen ble fysisk møte i representantskapet i Norges Bondelag 25. og 26. mars avlyst. I stedet ble det avviklet Skype-møte 3. april. Fylkesleder Konrad Kongshaug deltok fra Møre og Romsdal Bondelag, og med organisasjonssjef Arnar Lyche som observatør.

Representantskapet i Norges Bondelag gjorde 3 april slikt vedtak: *I den ekstraordinære situasjonen landet er inne i, er det ikke mulig å gjennomføre tradisjonelle jordbruksforhandlinger våren 2020. Dersom det blir mulig å gjennomføre forenklede forhandlinger med regjeringen, ber representantskapet forhandlingsutvalget i Norges Bondelag arbeide for å komme fram til en best mulig jordbruksavtale med de begrensninger og muligheter som ligger i den krevende situasjonen landet befinner seg i.*

30. april ble Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag enige med staten om en jordbruksavtale for 2021, etter forenklede forhandlinger.

Pressemelding fra Norges Bondelag 30. april:**Enighet om jordbruksavtale**

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag er blitt enige med staten om en jordbruksavtale for 2021. – I en uoversiktlig tid, har vi gjennom avtalen fått avklart rammer for norsk matproduksjon framover. Det er mer viktig enn noen gang, sier leder i Norges Bondelag Lars Petter Bartnes.

De forenklede forhandlingene har omfattet færre tema enn normalt, og det har ikke vært diskutert ny politikk eller nye virkemidler i dette oppgjøret. I avtalen er det fordelt en budsjetttramme på 350 mill.kr, og det er fastsatt nye målpriser som øker med 300 - 310 mill kr. Disse midlene er fordelt slik at de treffer bredt både i produksjon, størrelse og geografi. – Det var viktig å få forhandlinger denne våren. Bonden har den viktige jobben med å produsere mat også i de usikre tidene vi har nå. Da er bonden avhengig av forutsigbarhet, sier Bartnes.

Selv om den spesielle situasjonen landet er i, har påvirket årets jordbruksforhandlinger, følger vi opp viktige områder for næringa. Vi har økt priser og tilskudd. I avtalen viderefører vi satsingen på mer grønt, frukt, bær og potet. Det er markedsmuligheter på korn som vi ønsker å utnytte. Samlet sett har vi vektlagt en økt bruk av norske ressurser i matproduksjonen framover.

I sluttprotokollen blir det understreket at partene ved ordinære forhandlinger i 2021 skal vurdere inntekts- og kostnadsutviklingen for inneværende år og framover, også sett i forhold til Stortingets inntektsmål. - Det er viktig å legge grunnlaget for norsk matsikkerhet framover. For oss blir inntektsutvikling svært viktig inn mot jordbruksoppgjøret 2021, sier Lars Petter Bartnes.

Telefonmøter

- 29. april kl 14.00-14.30 ble det holdt **telefonmøte for fylkesstyret** om jordbruksforhandlingene. Fylkesstyret savnet informasjon om hva som skjer.
- 30. april kl 19.30-20.00 ble det holdt **telefonmøte for fylkesstyret** i Møre og Romsdal Bondelag med orientering om inngått jordbruksavtale. Fylkesleder Konrad Kongshaug orienterte.
- 30. april kl 20.30-20.45 ble det holdt **telefonmøte med fylkesstyret og lokallagsledere** om inngått jordbruksavtale. Totalt 25 personer deltok. Fylkesleder orienterte, deretter kommentarer og spørreunde. Alle som hadde ordet i telefonmøtet var misfornøyd med det som var oppnådd i forhandlingene. Ingen hallelujastemming!! Ble referert at det kun var fylkesleder Konrad Kongshaug som stilte kritiske spørsmål til resultatet av forhandlingene i telefonmøtet for Bondelagets fylkesledere tidligere på dagen.

I dagene etter inngått jordbruksavtale var det også kun Bondelagets fylkesleder i Møre og Romsdal som var ute i media med kritiske kommentarer.

Romsdals Budstikke 4. mai: Oppgjøret gir en reell nedgang for de fleste

For melkebøndene i Møre og Romsdal vil de fleste komme ut i minus. Fylkesleder Konrad Kongshaug i bondelaget er skuffa. - Jeg må innrømme at jeg hadde sett for meg mer. I Møre og Romsdal er grasbasert produksjon svært viktig, det lille påslaget som ble gitt dekker på ingen måte økt omsetningsavgift og dyrere kraftfor, sier Konrad Kongshaug. Jeg er fullstendig enig i at man skal ta hensyn til korona-epidemien og konsekvensene av den, det må alle. Samtidig må vi ha kostnadsdekning, det får ikke de grasbaserte næringene med dette oppgjøret, sier Konrad Kongshaug. Han mener både Staten, regjeringa og bondelaget burde lagt større vekt på dette, spesielt sett opp mot ønsket og behovet for sterkere og sikrere sjølforsyning.

Bondebladet 4. mai: – Bondelaget burde vært tøffere

Fylkeslederen i Møre og Romsdal mener Bondelaget sentralt burde ha kjørt hardere på budsjettmidler i oppgjøret, samt prioritert stimulering av grasbasert, distriktsretta husdyrproduksjon høyere. Kongshaug stiller seg dermed langt på vei bak landbruksnestor Reidar Almås' hovedpoeng i forkant av årets forenklede jordbruksoppgjør.

Almås påpekte da at Bondelaget sentralt burde ha inntatt en mer offensiv tilnærming til hva jordbruket kunne få til også i årets spesielle oppgjør.

– Bondelaget sentralt burde ha vært tøffere på budsjettmidler. Jordbruket er riktignok ikke i noen direkte krise på grunn av koronaen, sammenlignet med mange andre bedrifter. Men jordbruket har delvis vært i en krise over mange år, spesielt i distriktene, sier Kongshaug til Bondebladet.

Da er det simpelthen distriktsjordbrukets økonomiske helsetilstand i stort han sikter til.

– Vi skal selvsagt ta hensyn til samfunnet ellers, men vi må ikke glemme at jordbruket alt har stått i en krise over flere år. Når bonden får sine regninger, låneavdragene kommer og det ikke er dekning på konto, ja, da er det krise i næringa, påpeker fylkeslederen.

Bevilgningene til jordbruksavtalen over statsbudsjettet økes nå med 350 millioner i 2021. Kongshaug mener at dette egentlig er et lite beløp, gitt alle de store målene Stortinget har fastslått for norsk matproduksjon.

Matproduksjonen skal økes på norske ressurser, selvforsyningen skal styrkes, og inntektsgapet til andre samfunnsgrupper skal tettes. Hva sistnevnte stortingsvedtatte mål angår, gir ikke Budsjettmemndas beregningsgrunnlag noen pekepinn.

Derimot peker grunnlaget på den totale inntektsutviklingen i næringa. Den er negativ. Gjennomsnittlig vederlag per årsverk var i fjor 23 600 kroner lavere enn i 2018, og 100 kroner lavere enn i 2015.

På hjemgården driver Kongshaug spesialisert ammekuproduksjon, med innkjøpte okser. Kona hans driver med melkeproduksjon.

Kongshaug mener jordbrukets forhandlingsutvalg burde kjørt en «hardt mot hardt»-linje i årets oppgjør for å sikre et større løft for grasbasert husdyrproduksjon i distriktene. Han mener det som ble oppnådd på denne fronten, blir for svakt. Særlig gitt arealutviklingen på blant annet Vestlandet.

– Det snakkes om økt produksjon på norske ressurser, men mer og mer gras går ut av drift. I årets oppgjør prioriterer man null grasbasert produksjon, sier fylkeslederen.

Av tallmaterialet i årets avtale, fremgår det at husdyrtilskudd til en rekke produksjoner forblir uendret. Satsen står stille blant annet for melkekyr på små og mellomstore bruk, ammekyr, «andre storfe», sau og geit.

Kongshaug poengterer at han unner andre produksjoner et løft, slik som gris. Der ble det et målprisløft for første gang siden 2016. Og prisnedskrivningen av norsk korn økes med 111,5 millioner. Men han mener altså at det gis for dårlig rom for en større vekst i grasbaserte produksjoner i distriktene.

– Vi vet sånn cirka hvor stor norskandelen er på gras i svineproduksjonen. Vi stimulerer til økt lønnsomhet her, men hvorfor da ikke også innenfor de produksjonene vi har naturgitte forutsetninger for å drive med? spør Kongshaug.

Fylkeslederen mener årets avtale er et dårlig signal både med tanke på videre investeringsvilje og ikke minst rekruttering til næringa.

– Det må satses både inntektsmessig og innsiktsmessig, slik at vi i framtida får rekruttert ungdom til næringa. Dette er en kjernesak for Møre og Romsdal Bondelag.

Kongshaug mener dessuten at satsingen på grasbasert produksjon framover ikke må innrettes slik at de som tilpasser seg blir straffet.

– De som driver med både kjøtt i soner der det er mer naturgitt å drive med grønt og korn, skal ikke straffes. Jordbruket må ha en viss forutsigbarhet.

– Vi må ikke glemme at jordbruket alt har stått i en krise over flere år.

Leserinnlegg 11. mai: Lojalitet kan ikke kreves

Bondelagslederen i Møre og Romsdal – Konrad Kongshaug – kritiserer årets jordbruksavtale. Den er et dårlig signal med tanke på videre investeringsvilje og rekruttering til næringa, sier han.

Det er flere parter å forholde seg til når ledertrioen i Bondelaget forhandler om de økonomiske premissene for landbruket. Regjeringen på den ene siden og medlemsmassen på den andre, og i tillegg er velgerne/forbrukerne fundamentet som forhandlingene og landbrukspolitikken hviler på. Korona-epidemien har gitt bondens yrkesstolthet et løft. Stadig flere nordmenn har forstått sammenhengen mellom nasjonal matproduksjon og sikkerhet for egen matforsyning. Endelig er bonden i «riktig» bransje! I tillegg har statskassen spandert flere hundre milliarder kroner i krisepakker til samfunnslivet ellers. Dette har selvsagt skapt forventninger om bedre tider i landbruket.

Samtidig er det en lang og tung tradisjon i den norske bondestanden for å være lojale mot bondelederne og samkjørte utad, men det er grenser for hvor langt denne lojaliteten kan tøyes. En motreaksjon mot årets jordbruksavtale bør ikke overraske noen.

I landbruket har det – stort sett – vært aksept for at 2000-3000 bønder må slutte hvert år for å sikre inntektene til de gjenværende. Samtidig som produktivitetskravene og kapitalbehovet har økt jevnt og trutt, med det resultat at bondens økonomiske risiko, arbeidspress og generell sårbarhet stadig har blitt forverret. En samfunnsvirkning er at husdyrproduksjonene sentraliseres til de beste jordbruksområdene samtidig som en stadig større del av dyrkamarka og beiteressursene i distriktene forringes og gror igjen. Koblingen mellom dyr og areal svekkes, og denne utviklingen ser vi lokalt, regionalt og nasjonalt. I landbrukspolitikken snakkes det om at matproduksjonen på norske ressurser skal økes, selvforsyningen styrkes og inntektsgapet mellom bøndene og andre næringer skal tettes, men utviklingen går motsatt. Mange bønder har grunnleggende tro på at det er mulig å få til endring, men opplever gang på gang at det kun blir med praten. Er samlet endringsvilje i landbruket for svak? Årets jordbruksavtale føyer seg i rekken av avtaler som ikke prioriterer grasbaserte produksjoner i distriktene, selv om det er disse vi har best naturgitte forhold for å drive med.

Vår gode fylkesleder Konrad Kongshaug har tatt til motmæle. Bondelaget burde vært tøffere i forhandlingene med staten, sier han. Og vi, resten av styret i Møre og Romsdal Bondelag, stiller oss 100 prosent bak han. Jordbruksforhandlingene tar utgangspunkt i hva som er politisk mulig og er balansekunst, blir det sagt. Samtidig må både faglagene og politikerne forholde seg til virkelighetsforståelsen ute blant folket. Lojalitet kan ikke kreves. Den gjør man seg fortjent til.

Styremedlemmer i Møre og Romsdal Bondelag: Odd Bjarne Bjørdal, Hilde Kjersem Kolberg, Petter Melchior, Anna Håland Berget og Audun Skjervøy

Pr 28. mai har fylkeskontoret registrert en utmelding p.g.a. jordbruksforhandlingene. Meldingen i medlemsregisteret er: Meldt seg ut pga skuffelse over jordbruksoppgj., "tafatte".

Evaluering av forenkla jordbruksforhandlinger

Styret i Norges Bondelag vedtok 26. mai å gjennomføre evaluering av informasjonsarbeidet mot tillitsvalgte og medlemmer rundt de forenkla jordbruksforhandlingene 2020. Questback var sendt fylkeslagene 27. mai.

Som bakgrunn for evaluering, skriver styret i Norges Bondelag at det har vært en del støy blant medlemmer og enkelte meningsbærere rundt årets jordbruksforhandlinger gjennom leserinnlegg og på sosiale medier. Det meste av kritikken har gått på at Norges Bondelag ikke klarte å dra fordel av den store oppmerksomheten rundt norsk matproduksjon som følge av koronasituasjonen til å kreve høyere inntekt for bonden. Samtidig har Bondelaget fått ros i offentligheten for ansvarlighet og for solidaritet mot andre grupper, blant annet gjennom positive lederartikler i VG, Aftenposten og i store regionaviser.

På styremøtet diskuterte fylkesstyret spørsmålene i Questbacken. Fylkesleder og organisasjonssjef sender inn endelige svar innen fristen 8. juni.

Fylkesstyrets synspunkter og svar på Questbacken gjenspeiler ordlyden i vedtaket i denne saka.

I tillegg ble det kommentert i styret at mange er overrasket over at bøndene ikke markerer seg mer. Slik som for eksempel sykepleierne gjør. Vi lever ikke av applaus og gode ord.

Kommentert i styremøtet:

- Skuffet over utfallet av jordbruksforhandlingene. NB burde vært tøffere med staten og ha kjørt hardere på budsjettmidler i oppgjøret, samt prioritert stimulering av grasbasert, distriktsretta husdyrproduksjon høyere.
- Bekymret for utviklinga og rekrutteringa til distriktsjordbruket. Oppgjøret gir en reell nedgang for de fleste.
- Må ha fokus på mulighetene og styrke inntektene for produksjonene i Møre og Romsdal. Forhandlingene misbrukte sjansene for dette i år.
- «Støyen» som har vært etter forhandlingene kan være positiv for Bondelaget, viser overfor medlemmene at noen jobber for de. Noen bør takke Møre og Romsdal!
- Neste år den store syretesten for å beholde medlemmer. Det er lagt høye forventninger til neste års forhandlinger.

SAK 20/2020: Fylkeslagets økonomi – rapport pr 25. mai 2020

Vedtak: Framlagt rapport tas til orientering.

Økonomirapport ettersendt på e-post og delt ut på møtet.

Regnskap 25. mai 2020	Regnskap	Budsjett 2020			Regnskap 25.05.2020		
		Inntekter	Kostnader	Netto	Inntekter	Kostnader	
Avdeling	2019						
8101 Generelt	833 279	1 271 000	0	1 271 000	1 274 200	90	1 274 110
8103 Fylkesleder	154 325	0	300 000	-300 000	0	122 539	-122 539
8105 Opplæring tillitsvalgte	111 500	0	30 000	-30 000	0	2 500	-2 500
8110 Styret	-532 322	0	500 000	-500 000	0	88 339	-88 339
8112 Ledermøtet	-109 427	0	120 000	-120 000	0	995	-995
8113 Årsmøtet	-172 285		170 000	-170 000	0	158 026	-158 026
8119 Valgnemnda	-71 357	0	40 000	-40 000	0	28 669	-28 669
8122 Landbrukskonferansen	-232 787	80 000	80 000	0	3 760	65 334	-61 574
8123 Matfestivalen	0	0	0	0	0	0	0
8125 Utadretta informasjon	-9 026	0	40 000	-40 000	0	0	0
8128 Bedre og økt beiting	-19 777	0	0	0	0	0	0
8131 Støtte og gaver	-1 242	0	0	0	0	1 163	-1 163
8132 Unge bønder	18 040	100 000	100 000	0	134 093	129 563	4 530
8135 Møter og kurs.	-36 052	0	35 000	-35 000	0	3 971	-3 971
8136 Kurs og arrangementsutg	-12 302	0	36 000	-36 000	0	3 046	-3 046
8140 Aktive lokallagsmidler	687	282 452	282 452	0	269 382	0	269 382
8146 FARM	-40 543	0	0	0	0	0	0
	90 220	1 733 452	1 733 452	0	1 681 435	604 235	1 077 200

Økonomirapport 25.05.2020

Avdeling 8103 fylkesleder: Mindre reising på grunn av korona.

Avdeling 8110 Styret: Vi har spart kostnader på grunn av korona

Avdeling 8113 Årsmøtet: Vi har brukt kr 11 974 mindre til årsmøtet enn budsjettet.

Avdeling 8119 Valgnemnda: Valgnemnda har brukt kr 11 331 mindre enn budsjettet.

Avdeling 8122 Landbrukskonferansen: Vi har søkt om kr 80 000 i tilskudd fra Landbruksselskapet.

Avdeling 8132 Unge bønder: Samling for unge bønder på Harøya i februar gikk med overskudd på kr 4530

Avdeling 8135 Møter og kurs: Utgifter til grøntutvalg, deltagelse i næringsgruppe i Grønn forskning og skoleutvalg Gjermundnes.

Avdeling 8140 Aktive lokallag: Vi har mottatt kr 269 382 til å støtte arbeidet i lokallagene, men så langt er ingen penger fordelt.

Kommentert i styremøtet:

Vurdere om vi skal gå mer aktivt ut for å invitere ektefeller og familiemedlemmer for egen bekostning til ledermøte, årsmøtet.

SAK 13/2020: Arbeidsdeling i fylkesstyret

Utsatt sak frå styremøtet 1. april:

Vedtak: Utvalg, talspersoner og sentrale tillitsvalgte i M&R Bondelag 2020/2021 som lista nedenfor.

Utval/arbeidsorgan:	Representant 2019/2020	Representant 2020/2021
Arbeidsutvalet/Mediautvalet:	Leiar, nestleiar, org sjef	Leiar, nestleiar, org sjef
Ordførar årsmøtet Norges Bondelag	Arne Magnus Aasen	Arne Magnus Aasen
3. vara styret Norges Bondelag (frå juni 2018)	Audun Skjervøy	Audun Skjervøy
Representantskapet Norges Bondelag	Leiar vara nestleiar	Leiar vara nestleiar
Kornutvalget Norges Bondelag (2019-2021)	Oddvar Mikkelsen	Oddvar Mikkelsen
Landbruksselskapet M&R:	Leiar vara nestleiar	Leiar vara nestleiar
Regionalt partnerskap landbruk M&R	Leiar, org sjef	Leiar, org sjef
Grøntektoren – talsperson:	Audun Skjervøy, vara Ole S. Iversen	Audun Skjervøy, vara Ole Sigbjørn Iversen
Bygdekvinnelaget:	Hilde Kjersem Kolberg	Hilde Kjersem Kolberg
Bygdeungdomslaget:	Ole Henrik Rindli	Ole Henrik Rindli
Rovdyrtalsperson	Odd Bjarne Bjørdal	Odd Bjarne Bjørdal
Fagteam rovvilt Bondelaga i Midt-Norge	Odd Bjarne Bjørdal, Atle Frantsen	Odd Bjarne Bjørdal, Atle Frantsen
Jordvern Møre og Romsdal - styret	Atle Frantzen	Atle Frantzen
Skuleutvalet Gjermundnes landbruksskule:	Anne Katrine Jensen vara: org.-sjef	Anna Håland Berget vara: org.-sjef
Den Norske Matfestivalen, Ålesund:	Petter Melchior	Petter Melchior
Samarbeidsutval Gjensidige:	Leiar, org sjef	Leiar, org sjef
Distriktsrådet HV 11:	Per Devold, Rauma vara: Ole-Ivar Sognnes (Sogn og Fj)	Per Devold, Rauma vara: Ole-Ivar Sognnes (Sogn og Fj)
4 H – årsmøtet:	Hilde Kjersem Kolberg	Hilde Kjersem Kolberg
Inn på Tunet:	Anna Håland Berget	Anna Håland Berget
Rådgivende utvalg for verneområdestyret i Trollheimen:	Oddvar Mikkelsen (repr. for Bondelagene i M&R og Tr.lag) Vara: Hugo Pedersen	Oddvar Mikkelsen (repr. for Bondelagene i M&R og Tr.lag) Vara: Hugo Pedersen
Faglig rådgivende utvalg for Reinheimen:	Fridjon Døving, Vara: Geir Arne Myren.	Fridjon Døving, Vara: Geir Arne Myren.
Faglig rådgivende utvalg for Geiranger-Herdalen	Karl Inge Lilleås Vara: Petter Melchior	Karl Inge Lilleås Vara: Petter Melchior
Midt-Norsk Landbruksråd (styreleder til okt 2019)	Oddvar Mikkelsen	Utgår
Midt-Norsk Landbruksråd (nestleder fra okt 2019)	Hilde Kjersem Kolberg	Hilde Kjersem Kolberg
Prosjekt Grønn Forsking Midt-Norge styringsgruppe	Oddvar Mikkelsen, vara: Marte Halvorsen	Utgår

Vedr representant til skoleutvalget ved Gjermundnes:

Fylkeskontoret har tatt opp saka med rektor. I januar 2016 oppnevnte styret i M&R Bondelag etter oppmoding fra rektor representant til skoleutvalget. I reglement for skoleutvalg står det at medlemmer fra lokalt samfunnsliv blir oppnevnt for to år. Bondelaget fikk ikke henvendelse om å oppnevne representant i 2018. Vår representant har vært medlem i skoleutvalget i 8 år (fra 2012, men gikk ut av fylkesstyret i 2016). Fylkesstyret har i alle år ved oppnevning til utvalg og nemnder vektlagt representasjon knyttet til sittende styremedlemmer i Møre og Romsdal Bondelag.

Rektor ga i sitt svar at de gjerne vil ha en representant fra Møre og Romsdal Bondelag i skoleutvalget for Gjermundnes vgs. Det er Bondelaget og Tine som sammen utgjør representasjonen fra det lokale næringslivet. Skolen har overlatt valget og eventuell valgperiode til Bondelaget/Tine. Dersom Bondelaget nå vil gjøre nyvalg har ikke skolen noen innvendinger til dette.

SAK 14/2020: Oppsummering næringskonferansen og fylkesårsmøtet

Utsatt sak fra styremøtet 1. april:

VEDLEGG: Godkjent protokoll fra årsmøtet utsendt til styremøtet 1. april

Vedtak: Styret merker seg og tar med seg de synspunktene som kom fram i styret og i fylkesårsmøtet som grunnlag for arbeidet med neste års konferanse og årsmøte. Styret arbeider aktivt med de sakene som ble tatt opp i generaldebatten. Styret er tilfreds med gjennomføringa av konferansen og årsmøtet.

Saksutredning:

På telefonstyremøtet 1. april ble det vedtatt at gjennomgang av og oppfølging av saker fra generaldebatten blir tatt opp til drøfting på styremøte 27. mai.

Omtale og bilder fra næringskonferansen og årsmøtet lagt ut på heimesida.

Holdt på Scandic Alexandra Hotell i Molde fredag 6. mars og lørdag 7. mars.
Næringskonferanse fredag kl. 10.00-16.00 og fylkesårsmøtet fra fredag kl. 17.00 til lørdag kl. 14.00.

På årsmøtet møtte det i alt **49 personer med stemmerett**, av disse 38 utsendinger fra 29 lokallag, ordfører i årsmøtet, en utsending til årsmøtet i Norges Bondelag, 5 i fylkesstyret, 2 fra M&R Bygdekvinnelag og 2 fra M&R Bygdeungdomslag. Deltakerlista vedlegges protokollen.

Totalt med inviterte gjester, ansatte og påmeldte uten stemmerett deltok det **67 personer** på årsmøtet i Møre og Romsdal Bondelag. Fra Norges Bondelag møtte styremedlem Bodhild Fjelltveit.

I forkant av fylkesårsmøtet holdt næringskonferanse om levedyktig landbruk med 170 deltakere. Felleskostnader til konferansen dekkes av Landbruksselskapet i M&R

Tekst og bilder på hjemmeside og pressemelding 8. mars 2020:**Kompliserte ordninger når bonden skal ha barn**

Konrad Kongshaug fra Averøy er gjenvalgt som fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag. I en uttale om «når bonden skal ha barn» krever fylkesårsmøtet at bondeyrket må bli lettere å kombinere med graviditet og fødsel

Hjemmeside 8. mars 2020:**- Vi har ikke plass til de som ikke har god dyrevelferd**

Fylkesleder Konrad Kongshaug kom med klar tale på årsmøtet i Møre og Romsdal Bondelag: - Et feilskjær får store konsekvenser for hele næringa. Vi har ikke plass til de som ikke har god dyrevelferd. Her er fylkesleders tale til årsmøtet i Møre og Romsdal Bondelag 7.mars 2020:

Hjemmeside og pressemelding 10. mars 2020:**Giske Bondelag kåra til Aktivt Lokallag**

Giske Bondelag vart på fylkesårsmøtet i Molde 6. mars kåra til Aktivt Lokallag i Møre og Romsdal Bondelag.

Tekst og bilder lagt ut på hjemmeside 13. mars 2020:**Vellykket konferanse om levedyktig landbruk**

Vel 170 personer deltok på den årlige næringskonferansen for landbruket i Møre og Romsdal i Molde fredag 6. mars om levedyktig landbruk. Det ble en vellykket konferanse med godt faglig påfyll for deltakerne.

Organisasjonssjef Arnar Lyche sendte 8. mars denne e-posten som oppsummering til aktørene og innleiderne på næringskonferansen:

Fredagens konferanse «Levedyktig Landbruk» ble akkurat slik som vi håpet – en god og oppbyggelig opplevelse. Og det trengs akkurat nå. I ettertid har tilbakemeldingene vært entydig positive. På vegne av Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Møre og Romsdal Bonde og Småbrukarlag og Møre og Romsdal Bondelag vil jeg takke alle dere som bidro. Dere leverte suverent hver for dere og til sammen ble det en knallbra miks!

23. mars ble det holdt evalueringmøte om landbrukskonferansen på Skype. Deltakere var Aud Lindset Drågen (Fylkesmannen), Eli Sæther (Småbrukarlaget) og Arnar Lyche, Atle Frantzen, Rose Bergslid og Arild Erlien (alle Bondelaget).

Følgende kom fram i evalueringen:

Det aller meste fungerte bra under årets konferanse «Levedyktig landbruk».

- + Fin invitasjon.
 - + Møteleder Audun Skjervøy fikk mye skryt.
 - + Supre tilbakemeldinger på innledningsforedraget til Svein Sæter.
 - + Faglagene sine representanter leverte bra.
 - + Rune Haram, Anne Berget og Hans Erik Wold skapte på hver sin måte – og i sum, stor begeistring og inspirasjon.
 - + Det faglige innholdet i foredraget til Odd Magne Harstad var tidsaktuelt og ble godt formidlet.
 - + Det var bra at Ottar Longva fikk taletid, siden han skal slutte. Og foredraget var bra.
 - + Politikerdebatten fungerte rimelig bra. God ledelse av debatten.
 - + I sum skaper konferansen god stemning og inspirasjon, i tillegg til det faglige innholdet.
-
- Vi må bli flinkere å styre tiden.
 - Vi må bli flinkere å pynte konferansesalen.

Oppfølging av saker tatt opp i generaldebatten på fylkesårsmøtet:

Alle styremedlemmer gikk gjennom notater fra generaldebatten og tok opp i styret saker de mener bør følges opp.

Kommentert i styremøtet:

- Flere og flere fokuserer på å øke inntekta for den aktive bonden.
- Stort fokus på hjort – mange kommuner øker avskyting. Lokallaga har etterspurt eksempel hvordan øke avskytinga. Fylkeslaget bør sende ut info til lokallagene. Avgjørende hvem som kommer inn i driftsvaldstyrene og viltnemnder. For mange jegere sitter der i dag?
- God konferanse, gode innlegg fra lokale bønder.
- God generaldebatt i fylkesårsmøtet med mange gode innlegg.

Kvotordninga: Fylkesstyret arbeider fortløpende med melkekvoter, og merker seg de innspill som kom i generaldebatten.

Fylkeslagene har sendt inn høringsuttale. Var sagt at det ikke var mulig å gjøre politiske grep om dette i forhandlingene, men fylkesstyret merker seg at det er gjort noen grep, bl.a. at fra kvoteåret 2022 økes statlig andel av omsatt kvotemengde fra 20 % til 40 %.

Møre og Romsdal Bondelag må sende brev til Norges Bondelag med etterlysning om hva som skjer m.h.t. kvoteleie. Mange forespørslar om dette i M&R, har betydning for økonomien til bøndene.

Uttale til endringer i regelverket om kvoteleie ble sendt NB innen høringsfrist 16. mars, siden har vi ikke hørt noe om styret i NB har gjort noe i denne saken.